

Državni izpitni center

M 2 1 1 1 0 3 1 3

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 1 ====

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 4. maj 2021

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. Razpravljalni esej

»Vse srečne družine so si podobne, vsaka nesrečna družina pa je nesrečna po svoje.«

Lev Nikolajevič Tolstoj

A) Vsebina (do 30 točk)

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 3 + do 3 + do 4 + do 4	<p>♦ A predstaviti dve družini, ki zaideta v težave, in pojasniti vzroke njunih težav;</p> <p>za predstavitev dveh družin (iz <i>Vojnovičevega in/ali Pettersonovega romana</i>), ki zaideta v težave, in pojasnilo vzrokov njunih težav, npr.: Skoraj vse družine, predstavljene v Vojnovičevem romanu, v nekem obdobju zaidejo v težave, ki jih skušajo bolj ali manj uspešno rešiti. Življenje družine Dizdar spoznavamo sredi 80. in v začetku 90. let prejšnjega stoletja. Vesna in Safet sta poročena, zaposlena sta pri velikih ljubljanskih podjetjih, s sinom Jadranom živita v službenem stanovanju v blokovskem naselju Nove Fužine. Čeprav sta si Vesna in Safet po značaju, vrednotah in načinu življenja precej različna, v družini ni večjih preprirov. Vesna sicer pogosto kritizira Safetovo vedenje, predvsem jo motita njegovo pijančevanje pozno v noč in arogantno vedenje ob tem. Vesna je redoljubna in poštena, a je pri Safetovi domiselni prevari, s katero izboljša materialni položaj svoje družine, pripravljena sodelovati. To razberemo, ko se družina Dizdar odpravlja na razgovor za novo stanovanje in Vesna z zatlačenimi blazinami pod obleko po Safetovih navodilih zaigra nosečnost, s katero pretentajo uslužbenko, da jim dodeli novo stanovanje. Tudi pri vzgoji sina Jadrana se oče in mati razhajata, saj Safet otroka razvaja, pred kosilom mu ponuja sladkarije, košarkarske tekme gledata pozno v noč, ko pa Vesna temu oporeka, jo Safet zavrne, češ da naj ne bo takšna Slovenka. Težave v družini Dizdar nastopijo zaradi Safetove nacionalne identitete. Safet je po rodu iz Bosne, rojen je v Srbiji, odraščal je na Hrvaškem, družino pa si je ustvaril v Sloveniji. Do konca 80. let se te težave kažejo predvsem znotraj Vesnine širše družine, ko se Safet s svojim slovenskim svakom Danetom sprva zbadljivo prepira o nacionalni večvrednosti, pozneje pa ta zbadljivost že prerašča v nestrpnost. Safet se v slovenskem kulturnem okolju počuti vse bolj nelagodno, družbenopolitičnemu dogajanju ob razpadu Jugoslavije in osamosvojitvi Slovenije je izrazito nenaklonjen, zato si tudi ne uredi slovenskega državljanstva. Vesna in Safet se o tem problemu ne pogovarjata in tudi pozneje, ko Safetu prerežejo dokumente in ga tako izbrišejo, ženo pri reševanju svojih težav izključi. Nad ljubeznijo do družine v njem prevlada ponos. Medsebojno nezaupanje, kulturne razlike med partnerjema in družbeno dogajanje so glavni razlogi za nesoglasja tudi v mladi družini Jadrana Dizdarja, Anje Černjak in njunega triletnega sina Marka. Družina živi v sodobnem stanovanju v centru Ljubljane. Jadran in Anja opravljata novodobne poklice, Jadran dela v športni stavnici, Anjina služba pa je na trgu odvisna od odobrenih projektov. Pri varstvu otroka jima pogosto pomagajo Anjini starši, h katerim pa se po pomoč zateka predvsem Anja. To Jadrana moti, saj bi za svojo družino rad poskrbel sam. Mlado družino povezujejo nitke ljubezni, trenja v odnosu med partnerjema pa opazimo že ob njuni vselitvi v skupni dom. Anja namreč več kot pol leta ne razpakira škatel, opremljanje stanovanja je ne zanima, njuno stanovanje se ji zdi kot majhen pozibavajoč se čolniček, potisnjen daleč od obale, s čimer kaže, da se še ni pripravljena posloviti od svojih staršev in si ustvariti lasten dom. Neujemanje med partnerjema opazimo predvsem v pogovorih o njunem otroštvu. Anja je odraščala v urejeni premožni ljubljanski družini, Jadran pa je močno obremenil razpad njegove družine. Da bi se izognila preprirom, sta sklenila nenapisan dogovor o nenapadanju občutljivih točk. A ta ju ni obvaroval pred medsebojnim nezaupanjem, kar se pokaže pri njunem odločanju za otroka.</p>

	<p>Ko se na Jadranovo pobudo zanj odločita, se Anja dolgo izmika, potem pa svoje pomisleke le zaupa partnerju. Jadran ji takrat očita razvajenost, pri čemer Anja začuti njegov prezir in sovraštvo, zaradi česar se počuti krivo. Zaradi občutka slabe vesti, ker je Jadranu prizadejala bolečino, se potem odloči za otroka z njim. Jadran se v odnosu do Anjinih staršev zaradi svojega socialno-nacionalnega porekla počuti manjvrednega, zaradi česar tudi na prvem obisku omeni le mamino slovensko ime, očeta Safeta pa zataji. Par se znajde na preizkušnji tudi kmalu po Markovem rojstvu. Takrat Jadran po naključju sreča svojo osnovnošolsko ljubezen Tadejo, ki v njem vname čustva, a Jadran zaradi lastne izkušnje zapuščenega otroka misel na varanje zatre. Resne težave v družini pa nastopijo, ko Anja izgubi službo;</p>
<p>do 8 + do 4</p> <p>(do 4)</p>	<p>♦ B primerjati, kako družini rešujeta težave, in pojasniti, kako sta pri tem uspešni;</p> <p>za primerjavo, kako družini rešujeta težave, in pojasnilo, kako sta pri tem uspešni, npr.: Ker so vzroki težav v družinah podobni, se tudi njihovega reševanja lotita podobno, opazimo pa tudi nekatere razlike. V življenje obeh družin poseže družbeno oziroma politično dogajanje, zaradi katerega Safet ostane brez državljanstva, Anja pa zaradi neuspeha svojega podjetja na razpisu za projekt izgubi službo. Obema se zdi njun položaj sramoten, vendar Safet svojih težav ne zaupa Vesni, niti jih ona ne zazna, Anja pa se o svoji brezposelnosti z Jadranom pogovarja. Dogovorita se, da bosta o problemu molčala in rešitev poiskala skupaj zgolj onadva. A dogovor prvi prelomi Jadran, ko družbi prijatelj izda Anjino situacijo. Tudi Anja prelomi njun dogovor in po štirimesečni brezposelnosti za pomoč prosi očeta, ki ji s svojimi zvezami takoj priskrbi dobro službo. Nove službe se je razveselila, a jo veselje hitro mine, ko spozna, da jo bo Jadran zaradi tega, ker je službo dobila kot hčerka direktorja Mira Černjaka, preziral. Počuti se osamljena, žalostna je in razočarana, ker svoje sreče ne more deliti s partnerjem. Podobno kot Safet se tudi ona v ključni situaciji odloči za beg od družine. Zateče se v hotel, kjer mora pregnesti razočaranje zaradi spoznanja, da z Jadranom ne moreta deliti vsega. K družini se vrne po treh dneh, z Jadranom se pogovorita in premagata krizo. Med njima je ljubezen, z odkritim pogovorom gradita svoj partnerski odnos, Jadrana pa k ohranitvi družine veže tudi lastna izkušnja zapuščenega otroka in te bi rad obvaroval svojega sina Marka. Safet pomoči pri urejanju svojega državljanstva ne samo da ne išče, ampak Danetovo ponujeno pomoč celo zavrne. Njegova situacija, v kateri se odloči za beg od družine, je težja kot Anjina. Ko spozna, da je izbrisan, se jezen odpravi na policijsko postajo, kjer razgraja, zaradi česar ga policisti odpeljejo do državne meje. Tam mu hrvaški carinik ponudi telefon, s katerim bi o svojih težavah lahko obvestil Vesno, a to možnost zavrne. Nad ljubeznijo do družine v njem prevlada ponos, zato se življenju s svojo družino v Sloveniji odreče in se preseli v zapuščeno babičino hišo v Bosanski Otoki. Svoje težave zaupa najprej prijatelju Irfanu in ta o Safetovem izginotju obvesti obupano Vesno, ki do takrat skupaj s sinom svojega moža vztrajno išče. Safet šele po osmih dneh zbere toliko poguma, da o svojem izginotju Vesno obvesti sam. Vesno spoznanje, da je Safet v odločilnem trenutku prelomil njuno poročno zaobljubo, da bosta v zakonu skupaj v dobrem in slabem, globoko prizadene. Poslej gre njuno življenje pri vsakem svojo pot. Jadran očeta močno pogreša, Vesna otopela živi v globoki zameri do moža, sina skuša zavarovati pred velikim razočaranjem zaradi Safetovega vedenja, saj ta svoje vezi s prejšnjim življenjem v Sloveniji popolnoma prekine. S svojo družino se sreča šele po dvajsetih letih, ko se ob smrti Vesnina očeta nepričakovano pojavi na zagrebškem Mirogoju. Čeprav je Vesna do Safeta sprva hladna in nedostopna, se družina takrat vendarle spravi. Safet se poslovijo spoštljivo, sina objame in mu zaželi, naj bo dober, Vesna pa ob slovesu možu ponudi roko. Safetovi prsti dolgo božajo njeno izmikajočo se dlan, v njegovem pogledu žene pa je še vedno zaznati zaljubljenost. Če za svoje razmerje z Anjo Jadran pravi, da se med njima še niso stkale nevidne nitke ljubezni in se še morata držati z rokami skupaj, da ju ne bi tokovi odnesli vsaksebi, so tokovi Vesno, Jadrana in Safeta že zdavnaj odnesli vsakega v svojo smer, a med njimi ostaja vez medsebojnega spoštovanja; samo za predstavitev reševanja družinskih težav brez primerjave;</p>

do 4	♦ C presoditi, kako se s podobnimi družinskimi težavami sooča še katera od družin v enem od literarnih besedil, ki so ga obravnavali pri pouku slovenščine;
	za presojo , kako se s podobnimi družinskimi težavami sooča še katera od družin v enem od literarnih besedil, ki so ga obravnavali pri pouku slovenščine, <i>npr.</i> : Težave družin, predstavljene v eseju, se mi zdijo podobne .../se mi ne zdijo podobne ...
Skupaj	30

B) Jezik (do 20 točk)

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
najmanj 600	do 8	do 6	do 6

Navedena merila za ocenjevanje veljajo samo za besedila v predpisanem obsegu.

Če pri *Vsebini* ali *Jeziku* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

2. Razlagalni/interpretativni esej

Goran Vojnović: Figa (odlomek)

Goran Vojnović: Figa. Ljubljana: Beletrina, Mladinska knjiga, 2020. 303–305.

A) Vsebina (do 30 točk)

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 4	<p>♦ A pojasniti okoliščine, ki so privedle do Aleksandrovega klica in Vesninega čustvenega izbruha;</p> <p>za pojasnilo okoliščin, ki so privedle do Aleksandrovega klica in Vesninega čustvenega izbruha, npr.: Aleksandar po upokojitvi živi z ženo Jano v Momjanu oddaljen od zunanjega sveta in od ljudi, tudi od družine. Jana počasi izgublja spomin in Aleksandar se boji, da bo iz njenega spomina izginil tudi Safet in s tem njuna družina ter vsi lepi dogodki, povezani z njo, zato pokliče Vesno, ki z njim iz zamere že nekaj časa noče govoriti. Ko jo oče pokliče, je najprej presenečena, nato pa iz nje izbruhnejo čustva. Kmalu zatem, ko je Slovenija leta 1991 razglasila samostojnost, so namreč Vesninega moža Safeta izgnali. Vesna ni vedela, kaj se je zgodilo z možem. Šele osmi dan jo je Safet poklical in takrat se je zlomila. Očetov klic jo je sedaj spomnil na to dogajanje in v njej ponovno prebudil občutke nemoči, jeze, strahu in bolečine, a tudi izdanosti;</p>
do 4 + do 4 + do 6	<p>♦ B razložiti spreminjanje Vesninega čustvenega stanja v odlomku in očetovega odziva ter ju ponazoriti z jezikovnimi in s slogovnimi sredstvi;</p> <p>za razlago spreminjanja Vesninega čustvenega stanja v odlomku in očetovega odziva ter za ponazoritev z jezikovnimi in s slogovnimi sredstvi, npr.: Ko oče pokliče Vesno po telefonu, je zaradi klica najprej presenečena in obmolkne, zdi se ji, da je oče drugačen. Vprašanje o Safetu pa v njej prebudi močna čustva, ki kar bruhnejo iz nje. Iz njenih besed in načina govora je razbrati, da je zelo razburjena in jezna na policiste, ki so Safeta izgnali »kot klateškega psa«, ne upoštevajoč, da bi ga s tem lahko poslali v smrt. Vse to pove hitro in v eni sami dolgi, neprekinjeni povedi. Njeno čustveno stanje se stopnjuje v nemočen jok in boleč krik, ki ga pripovedovalec ponazori z metaforo »na solze razdeljen krik«. Ko jo oče pokliče z njenim imenom, se Vesnina bolečina prestavi v njeno notranjost in jo utiša, zato je, ko ji oče reče, naj pride z Jadranom v Momjan, njen izraz bolečine, strahu, jeze in nemoči le še neslišen in neprepričljiv »Ja«, pomešan z jokom. Čeprav njena želja po pomoči in tolažbi ostaja neizrečena, jo Aleksandar zasluti v njenem glasu in hitenju pri govorjenju. Tudi on je v začetku vznemirjen, saj začuti, da je v njegov in Janin od ljudi in sveta odmaknjeni dom vdrl zunanji svet in ustvaril hud nemir, ki ga pripovedovalec ponazori z metaforo »orkanski prepih«. Vesnin glas v njem prebudi tudi zavedanje, da je oče, da ima še druge člane družine. Zave se, da ga hči potrebuje, da potrebuje starše. Rad bi jo potolažil, a v tem trenutku zmore reči samo »Vesna«. Rad bi jo objel, čeprav od daleč, kar je izraženo z metaforo, da so njegove roke poskušale objeti njen glas. Čuti njeno bolečino in trpljenje. Njen jok, ki udarja vanj, primerja z udarjanjem valov ob skalnato obalo – a on ni trdna skala, čuti hčer. V mislih jo še vedno sliši, v njem je spet prebudila njegovo očetovsko plat, zato jo kasneje še enkrat pokliče in prosi, naj pride v Momjan. A ona enako tiho in neprepričljivo kot prvič ponovi »Ja«, saj je izčrpana od bolečine, strahu, jeze in občutka nemoči;</p>
do 2 + do 2 + do 3	<p>♦ C pojasniti, s katerim namenom in o čem Aleksandar pripoveduje Jani ter zakaj omeni Egipt;</p> <p>za pojasnilo, s katerim namenom in o čem Aleksandar pripoveduje Jani ter zakaj omeni Egipt, npr.: Aleksandar želi Jano priklicati iz njenega sveta v njun in njihov svet, jo spomniti na Vesno in Safeta ter s tem na njuno družino, jo pripraviti na hčerin prihod, mogoče celo na to, da bi ji bila sposobna nuditi pomoč in tolažbo, zato ji začne hlastno in brez prestanka pripovedovati o hčeri in zetu. Govori ji o</p>

	njuni poroki in poročnem potovanju, o Safetovem navdušenju ob rojstvu sina in njegovem razvajanju otroka ter Vesninih poskusih, da bi vzpostavila red pri vzgoji; vse to z upanjem, da bo morda katera izmed besed le priklicala delček njenega spomina. To so namreč lepi spomini, za katere želi, da bi jih Jana obdržala čim dlje. A sredi pripovedi se ustavi in Jano vpraša, ali se spomni Egipta, kot bi hotel preveriti, ali se še vedno spominja tudi manj lepih dogodkov iz njenega življenja. Srečen je, ko Jana odkima, saj je s tem izginilo to, kar ga je težilo že leta in zaradi česar se je počutil krivega za njun odtujeni odnos in tudi njeno bolezen. Hvaležen je, da je pozabila na to, saj jima je sedaj ostalo samo še veliko lepih spominov, grdi, kot je Egipt, pa so dokončno utonili v pozabo. To imenuje »čar njune ljubezni«, ki bo lahko izginevala še leta, preden bo dokončno izginila;
do 5	♦ Č komentirati Aleksandrov odnos do Vesne, Safeta in Jane, kot se kaže v odlomku; za komentar Aleksandrovega odnosa do Vesne, Safeta in Jane, kot se kaže v odlomku, npr.: Menim, da ...
Skupaj	30

B) Jezik (do 20 točk)

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
najmanj 600	do 8	do 6	do 6

Navedena merila za ocenjevanje veljajo samo za besedila v predpisanem obsegu.

Če pri *Vsebini* ali *Jeziku* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

Opozorilo!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:
 - vsebina*: točke so dodane po točkovniku,
 - jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo se ustrezno zniža, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
599–450	do 6	do 5	do 5
449–300	do 4	do 4	do 4
299–150	do 2	do 2	1
pod 150	1	1	0